

Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Taşımalı Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Yansımaları

School Administrators' Opinions About Difficulties and Reflections of Transported Education

Ender Kazak^{1*} 

Fuat Tür² 

^{1*}Doç. Dr., Düzce Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Düzce,
Türkiye

²Öğretmen, Düzce İl Milli Eğitim
Müdürlüğü, Düzce, Türkiye

*Sorumlu yazar/
Corresponding author:
enderkazak81@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 24.10.2022
Kabul/Accepted: 12.11.2024

Atıf/Cite as:
Kazak, E. & Tür, F. (2025). Okul
yöneticilerinin görüşlerine göre
taşımalı eğitimde yaşanan sorunlar
ve etkileri, Çankırı Karatekin
Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi, 16(1), 1-19.

Öz

Amaç: Bu çalışma, taşımalı eğitimde yaşanan sorunları, yansımalarını ve buna yönelik çözüm önerilerini okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Düzce ilinin Akçakoca ilçesinde bulunan taşımalı eğitim kapsamındaki 12 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçimi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, bulgular üç temada betimlenmiştir.

Bulgular: Taşımalı eğitimde yaşanan sorunlar; öğrencilerin yaşadığı sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı sorunlar, okul yönetiminin yaşadığı sorunlar, velilerle ilgili yaşanan sorunlar, servis şoförleri ve servis araçları ile ilgili yaşanan sorunlar ve üst yönetimle ilgili yaşanan sorunlar olmak üzere altı alt temada toplanmıştır. Taşımalı eğitimde yaşanan sorunların yansımaları; öğrencilere yansımaları, öğretmenlere yansımaları, okul yöneticilerine yansımaları ve velilere yansımaları olmak üzere dört alt temada toplanmıştır. Taşımalı eğitim sorunlarına ve yansımalarına yönelik çözüm önerileri; bakanlık eliyle uygulanabilecek çözümler, milli eğitim müdürlüklerince uygulanabilecek çözümler, okul yönetimince uygulanabilecek çözümler ve öğretmenlerce uygulanabilecek çözümler olmak üzere dört alt temada toplanmıştır.

Sonuç: Taşımalı eğitim uygulaması temel eğitimin yaygınlaştırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gibi önemli kazanımlar sunsa da araştırma sonuçları taşımalı öğrencilerin süreçte birçok sorun yaşadığını göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için belirtilen sorun alanlarına çözümler geliştirilmesi eğitim sürecinin daha verimli yürümesini sağlayacaktır.

Özgünlük: Nitel çalışmalar, doğası gereği her biri özgün sonuçlar içerir. Bu çalışmada, alanyazındaki çalışmalardan farklı olarak lise kademeleri de çalışma grubu olarak seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taşımalı eğitim, okul yöneticisi, temel eğitim.

Abstract

Aim: The purpose of this study is revealing difficulties and side reflections of transported education and finding possible solutions in line with school administrators' opinions.

Method: The study group of the research consists of 12 school administrators within the scope of mobile education in Akçakoca district of Düzce province in the 2021-2022 academic year. For the selection of the study group, the maximum diversity sampling technique, one of the purposeful sampling technique, was preferred. The data were collected through a semi-structured interview form developed by the researcher. The collected data were analyzed using the content analysis method, and the findings were described in three themes.

Results: The outcomes are categorized in six sub-themes that are difficulties in transported education, students', instructors', school administration's problems, problems about parents, shuttle drivers and problems about shuttles, and problems about top management. Side reflections of transported education difficulties are categorized in four themes as reflections on students, instructors, school administrators and parents. Solutions for difficulties and side reflections of transported education are categorized in four themes as solutions implemented by ministry, directors of national education, school administration and instructors.

Conclusion: Although the implementation of transported education offers important gains such as the dissemination of basic education and the provision of equal opportunities in education, the results of the research show that transported students experience many problems in the process. Developing solutions to the specified problem areas in order to ensure equality of opportunity in education will ensure that the education process runs more efficiently.

Originality: Qualitative studies, by their nature, contain unique and subjective results.

Key Words: Transported education, school administrator, basic education.

Giriş

İnsan, üretmiş olduğu bilgiyi ve kültürü eğitim yoluyla yeni nesillere aktarabilen tek varlıktır. Bu bilgi ve kültür aktarımı ile insanların istendik davranış değişimi ve gelişimi amaçlanmıştır (Gökkyer ve Gülşen, 2012, s. 17). Aynı zamanda eğitim, içinde bulunulan toplumun sürekliliğini sağlama görevi ile birlikte toplum içerisinde istenilen yönlerde gelişme sağlanması görevini de yerine getirmiştir (Özyurt, 2018, s. 5). Eğitim sistemindeki tüm model ve yöntemler, bu amaç ve işlevleri yerine getirmek için planlanmıştır (Şişman, 2007, s. 19). Kısaca, bilgi ve kültür aktarımı yoluyla istendik davranışlar kazandırma sürecinin nihai amacı toplumsal gelişmeyi sağlamak ve güçlü bir devlet olmaktır.

Güçlü devletlerin eğitimdeki nihai amacı ise mensuplarına daha iyi hayat koşulları sağlamaktır ki (Çavuşoğlu ve Dönmez, 2018, s. 647) bu kazanımlara ve hayat koşullarına ancak eğitim yoluyla ulaşılabilmektedir (Bilek ve Kale, 2012, s. 610). Bu amaçla, her ülkede asgari düzeyde gelişmişlik sağlamak amacıyla temel eğitim öngörülmüş ve bu eğitimin bir kısmı zorunlu olarak düzenlenmiştir (Yeşilyurt vd., 2007, s. 197). Türkiye’de temel eğitim 6-14 yaş aralığını kapsamakta ve zorunlu olarak uygulanmaktadır (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961). Temel eğitim, insanın yaşamı boyunca ihtiyaç duyacağı temel bilgi becerilerle donanmasını ve topluma uyumunu sağlar (Sarıbaş ve Babadağ, 2015, s. 19). İnsan, temel eğitim ile hayata hazırlanır, bu nedenle her insanın temel eğitime ulaşması önemlidir. Türkiye’de her vatandaşın temel eğitime ulaşması için uygulanan yöntemlerden biri, kırsal köylerde kurulan birleştirilmiş sınıf uygulamasıdır. Bu uygulamanın zaman içinde beklentileri karşılayamaması sonucu, taşınalı eğitim bir çözüm olarak 1990 yılı itibariyle uygulamaya girmiştir (Yurdabakan ve Tektaş, 2013, s. 512). Kırsal ve dağınık yerleşim yerlerindeki çocuklardan zorunlu eğitim çağında olanların okul servisleriyle alınıp daha merkezi konumlardaki okullara götürülmesi ve okul sonrasında da yine okul servisleriyle evlerine bırakılması uygulamasına taşınalı eğitim denilmektedir (Yeşilyurt vd., 2007, s. 200). Eğitimin bir hak oluşu (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973), hükümetleri bu konuda tedbir amaçlı uygulamalar geliştirmeye sevk ederek taşınalı eğitime zemin hazırlamıştır (Bilek ve Kale, 2012, s. 610). Günümüzde, taşınalı eğitim ile en ücra köylerdeki öğrenciler taşıma merkezli okullara servislerle ulaştırılarak bu ihtiyaç giderilmeye çalışılmaktadır (Çavuşoğlu ve Dönmez, 2018, s. 647).

Eğitimde fırsat eşitliği, toplumdaki bireylerin hiçbir ayrıma tabi tutulmadan eğitim faaliyetlerinden eşit biçimde yararlandırılması olarak tanımlanır (İnan ve Demir, 2018, s. 343). Taşınalı eğitim uygulaması Milli Eğitim Temel Kanunun 8. Maddesinde yer alan fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması açısından eğitim hakkından yoksun kalma ihtimali olan çocukların okullara ulaştırılması için atılmış bir adımdır (Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği, 2014). Türkiye genelinde yerleşim bölgelerinin büyük çoğunluğunun dağınık yapıda olmasına ve çeşitli sosyoekonomik nedenlerden ötürü göçlerin yaşanmasına rağmen hem eğitimin kalitesinin artırılmak istenmesi hem de maliyetlerin aşağı çekilmek istenmesi gibi nedenler taşınalı eğitimi zorunlu kılmıştır (Gülmez, 2019, s. 438).

2020-2021 eğitim öğretim yılında ilkökul ve ortaokul düzeyinde taşınalı eğitimden faydalanan kız öğrenci sayısı 355288, erkek öğrenci sayısı 366831; ortaöğretim düzeyinde ise kız öğrencilerin sayısı 218077, erkek öğrencilerin sayısı 23245’tir. Türkiye geneli tüm düzeylerde 573365 kız, 599281 erkek olmak üzere toplamda 1.172.646 öğrenci taşınalı eğitimden faydalanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2021). Bu veriler bize taşınalı eğitim uygulamasından Türkiye’de bir milyondan fazla öğrencinin yararlandığını göstermektedir. Öğrencilerle birlikte veliler, öğretmenler ve diğer paydaşlar da düşünüldüğünde taşınalı eğitim uygulamasının milyonlarca insanı ilgilendiren bir durum olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmaların pek çoğu (Bilek ve Kale, 2012; Cinoğlu, Öztürk ve Demir, 2014; Gülmez, 2019) taşınalı eğitimin hem eğitimde fırsat eşitliğini sağlama hem eğitimin niteliğini arttırmada bir çözüm olarak düşünüldüğünü

göstermektedir. Ayrıca daha az sayıda okul olacağından ekonomik olarak da yükün hafifleyeceği, yapılan araştırmalarda belirtilmiştir (Ozan, 2008, s. 17-18). Bununla birlikte, uygulamada bazı sorunların yaşandığı yine ilgili alan yazındaki araştırmalardaki öğretmen öğrenci ve okul yönetimi gibi paydaşların ifadelerine yansımaktadır (Şimşek ve Büyükkıdık, 2017, s. 17). Kanada Toronto’da konu ile ilgili yapılan bir araştırmada taşınmalı eğitimin varlığının öğrencileri okula ulaştırmak gibi bir fayda sağlamakla birlikte paradoksal olarak başka sorunları da beraberinde getirdiği vurgulanmıştır (Buliung, Bilas, Ross, Marmureanu, ve El-Geneidy, 2021, s. 496). Amerika Birleşik Devletleri’nde [ABD] taşınmalı eğitim sorunlarını araştıran bir çalışmada her gün dört yüz bin servisle milyonlarca öğrencinin evlerinden okullara taşındığı belirtilmiştir (Zars, 1998, s. 3). Bu kadar insanın dâhil olduğu bu uygulamanın da içinde bazı sorunları barındırması kaçınılmazdır. Taşınmalı öğrenci sayılarının artacak olması ve servis ortamlarının bilinmezliği de bu konuda daha çok çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Henderson, 2009, s. 1).

Taşınmalı eğitim, eğitimde önemli bir yer tutmakla birlikte, uygulamada, öğrenci başarısını olumsuz etkilemesi, uyum sorunları (Elçiçek ve Kaplan, 2021, s. 215) ve okul aile iş birliğine olumsuz etkisi (Tümekaya ve Ulum, 2020, s. 861) gibi çözülmeyi bekleyen birçok sorunu da bünyesinde taşıdığı anlaşılmaktadır. Taşınmalı eğitimin paydaşlarını öğrenci, veli, okul yönetimi, öğretmen, servis şoförleri ve üst yöneticiler oluşturmaktadır. Tüm paydaşlar bir arada düşünüldüğünde çok büyük bir grup ortaya çıkmaktadır. Taşınmalı eğitim sürecinde bu paydaşların her biriyle ilgili sorunlar yaşanmakta olduğu ve yaşanan sorunların da en çok öğrencilerle ilgili olduğu görülmektedir (Cesur, 2021, s. 133-136). Zars (1998, s. 3), öğrencilerle ilgili başlıca sorunları, zaman kaybı ve servis ortamındaki olumsuz ortam olarak belirtmiştir. Ayrıca Arı (2021, s. 42), öğrencilerin olumsuz hava koşullarına maruz kalmasını, Çelik (2019, s. 47) ise yetersiz beslenmeyi öğrencilerle ilgili sorunlar olarak belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak uykusuzluk, yorgunluk ve ders dışı etkinliklere katılamama gibi sorunların yaşandığı da yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir (Arı, 2003, s. 114; Küçüksüleymanoğlu, 2006, s. 20; Memek, 2014, s. 56). Okul yöneticileri ve öğretmenler açısından yaşanan sorunlar ise daha çok sorumluluk ve ekstra iş yükü konusundadır (Yengin Sarpkaya ve Dal, 2020, s. 107). Velilerin ise süreçte toplantılara katılamama, iletişim kurmada zorluk ve erken uyanma gibi sorunlar yaşadıkları yapılan araştırma sonuçlarındandır (Şan, 2012, s. 109; Zars, 1998, s. 3). Okul servisleri ve şoförlerle ilgili olarak en önemli sorun alanı güvenlik olarak görülmektedir (Cook ve Shinkle, 2012, s. 2). Putnam (2003) çalışmasında, servis şoförlerinin eğitimiyle ilgili sorunların olduğunu ortaya koymuştur. Üst yönetimlerle ilgili olarak da daha çok planlama ile ilgili sorunların olduğu araştırmalarda değinilen konulardır (Kaya, 2010, s. 76).

Taşınmalı eğitimde yaşanan sorunlardan en çok etkilenen grup ise kırsal bölgeden gelen taşınmalı çocuklardır (Spence, 2000, s. 3). Öğrenciler, yaşanan zaman sorunundan dolayı, okul sonrası yapılan etkinliklere katılmakta zorluk yaşamaktadır (Jimerson, 2007, s. 2). Taşınmalı öğrencilerin okula gelirken servis kullandıkları için servisteki diğer büyük çocuklar tarafından zorbalığa maruz kaldıkları ve kötü davranış ve sözlere tanık olduğu da yine araştırmalarda tespit edilmiştir (Howley, 2005, s. 15). Servislerdeki güvenlik sorunlarından en çok öğrenciler etkilenmektedir. Taşınmalı eğitimde yaşanan tüm bu olaylarda ise okul yönetimleri ve nöbetçi öğretmenler sorumlu tutulmaktadır (Şimşek ve Büyükkıdık, 2017, s. 28). Ayrıca taşınmalı eğitimde yaşanan bu sorunlar veliler açısından endişeye sebep olmaktadır (Yılmaz, 2019, s. 53).

Eğitimde yaşanan sorunlar, kurum içi ya da kurum dışı kaynaklı olabilmektedir. Her iki durumda da yaşanan sorunlar, eğitim öğretim süreçlerini ve çıktıları olumsuz etkileme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, sorunların tespiti ve uygulamaya yönelik çözümlerin öngörülmesi önemli görülmektedir. Taşınmalı eğitim, üzerinde yoğun olarak çalışılan bir konu değildir. Her bölgenin kendine has problemlerinin olabileceği ve sosyal olayların durağan bir yapı arz etmeyip yeni durum ve olguların yaşanabileceği gerçeğinden hareketle, yeni çalışmalara olan ihtiyaç devam etmektedir. Taşınmalı eğitimde yaşanan sorunlara yönelik yapılan önceki araştırmalarda Düzce ili Akçakoca ilçesini ve tüm eğitim kademelerini ele alan bir araştırmanın olmadığı görülmüştür. Taşınmalı eğitime yönelik yapılan çalışmaların daha çok ilköğretim okullarını kapsayacak şekilde ele alındığı anlaşılmıştır (Arı, 2003; Gökyer ve Gülşen, 2012; Gülmez, 2019; Işık ve Maya, 2003; Karakütük, 1996; Yurdabakan ve Tektaş, 2013). Taşınmalı eğitimle ilgili Lise düzeyinde yapılan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, liselerdeki taşınmalı eğitimde yaşanan sorunları da içermesi nedeniyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bölgenin coğrafi ve kültürel özelliklerinin konuya ilişkin oluşturabileceği yeni durumlar uygulamaya ve alanyazına katkı sağlayabilir. Nitel çalışmaların tümevarımcı özelliği (Yıldırım ve Şimşek, 2011) nedeniyle konu hakkında yapılan birçok çalışmanın ve bu çalışmanın sonuçlarının alanyazına katkı sağlaması, ileride geliştirilecek kuramlara alt yapı teşkil etmesi muhtemeldir. Bu çalışmada, taşınmalı eğitimde yaşanan sorunlar ve bunların doğurduğu sonuçlar ile bu sorunlara yönelik çözüm önerileri, Düzce ili Akçakoca ilçesinde farklı eğitim kademelerindeki taşınmalı eğitim veren okul yöneticilerinin görüşlerine başvurularak açıklanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda aynı konu hakkında farklı evren ve örneklem gruplarıyla çalışmak, elde edilen bulguların geçerliği ve güvenilirliğini artırma bakımından önemli sonuçlar doğurabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 271). Benzer ve farklı durumların karşılaştırılmasına ve bunlara dönük politikaların üretilmesine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, araştırmanın Düzce ilinde yapıyor olmasının, uygulamaya ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar bulunmaya çalışılmıştır.

1. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre, taşınmalı eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?

2. Taşınalı eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunların, öğretmen, öğrenci, veli ve okul yöneticileri açısından ne gibi olumsuz yansımaları olmaktadır?

3. Taşınalı eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin okul yöneticilerinin önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma, nitel (Qualitative) araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması (case study) deseninde tasarlanmıştır. Amacı, ilgili durumun sonuçlarını ortaya çıkarmak olan durum çalışması ile konu derinlemesine irdelenir. Bununla birlikte, durum çalışmasında konu bütüncül bir yaklaşımla ele alınırken durumun etkiledikleri ve etkilendikleri üzerine yoğunlaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 77). Bu çalışmada araştırılan durum, taşınalı eğitimde karşılaşılan sorunlar ve olumsuz yansımalarının neler olduğudur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Düzce ilinin Akçakoca ilçesinde bulunan taşınalı eğitim kapsamındaki okullarda görev yapan 12 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçimi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Burada amaç, genelleme yapmak olmayıp farklılık oluşturan durumlar arasında ortak, benzer veya farklı durumların olup olmadığının görülmek istenmesi ve bu şekilde problemin daha geniş bir perspektif ile ele alınmasıdır (Büyüköztürk vd., s. 90). Akçakoca ilçesinde bulunan 8 ilkokuldan 5'i; 8 ortaokuldan 6'sı; 8 ortaöğretim kurumunun tamamı taşınalı eğitim yapan okullardır. Kısaca, toplamda 24 okuldan 19'u taşınalı eğitim yapmaktadır. Bu bağlamda, altı okuldan 12 yönetici ile görüşme yapılmış, verilerin doygunluğa ulaştığı 12. katılımcıdan sonraki iki görüşme araştırmaya dâhil edilmemiştir. Çalışma grubunu oluşturan altı okul (ilkokul, ortaokul ve lise) çalışılan evrende ortalama durumu yansıtabilecek okullardır. Katılımcılar, birinci yönetici (Y1), ikinci yönetici (Y2) şeklinde kodlanmıştır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

Sıra	Görev	Cinsiyet	Okul kademesi	Meslekteki kıdem	Yöneticilik süresi
Y1	Müdür	E	İlkokul	22	12
Y2	Müdür Yardımcısı	E	İlkokul	31	5
Y3	Müdür	E	İlkokul	28	12
Y4	Müdür Yardımcısı	E	İlkokul	14	8
Y5	Müdür	E	Ortaokul	10	6
Y6	Müdür Yardımcısı	E	Ortaokul	22	4
Y7	Müdür	E	Ortaokul	16	10
Y8	Müdür Yardımcısı	E	Ortaokul	10	3
Y9	Müdür	E	Lise	26	14
Y10	Müdür	E	Lise	21	8
Y11	Müdür Yardımcısı	K	Lise	20	1
Y12	Müdür Yardımcısı	E	Lise	22	8

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada sosyal bilimlerde en çok kullanılan ve etkili bir veri toplama yöntemi olarak görülen (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 119) görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanmadan önce ilgili alanyazın taranmış, katılımcılardan probleme ilişkin derinlemesine veri elde etmeyi sağlayacak soruları içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu Eğitim Bilimleri (Eğitim yönetimi) alanında çalışan ve alanda birçok nitel çalışması bulunan iki öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuştur. Gelen görüşler doğrultusunda soru sayısında ve

niteliğinde bir değişme olmamış, sadece soruların ifade ediliş biçimlerinde düzenlemeler yapılmıştır. Asıl görüşmelerden önce, taşımali eğitim yapan üç farklı okulun yöneticisiyle pilot görüşmeler yapılmış, soruların anlaşılabilirliğinde bir problem olmadığı görülmüş ve görüşme formunun son şekli verilmiştir.

Veriler toplanmadan önce Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 21.07.2022 tarih ve 2022/348 sayılı kararıyla etik kurul izni alınmıştır. Görüşmeler, katılımcıların okullarındaki odalarında yapılmıştır. Görüşme öncesinde araştırmacı önce kendini tanıtmış, sonra araştırmanın konusu, amacı ve önemi gibi konularda katılımcılara bilgiler vermiştir. Verilerin, araştırma dışında kullanılmayacağı ve kimlik bilgilerinin asla paylaşılmayacağı, görüşmenin gönüllülük esasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Görüşme esnasında görüşme sorularının dışında cevaplar hakkında zaman zaman açıklayıcı, yansıtıcı, cesaretlendirici, teşvik edici özet niteliğinde dönütler vererek katılımcının düşüncelerini rahat ifade etmeleri sağlanmıştır. Görüşme esnasında sonda sorularla derinlemesine verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerden önce katılımcılardan ses kayıt cihazı kullanımına ilişkin izin alınmış ve katılımcıların tamamı bu konuda izin vermiştir. Elde edilen veriler transkript edilmiş ve katılımcılara mail yoluyla ulaştırılarak teyit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi için nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Analizler herhangi bir yazılım kullanılmadan yazarlar tarafından yapılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri açıklama, anlamlandırma ve kavramlara ulaşma amacıyla yapılır. Bu amaçla, önce toplanan verilerden kavramlar çıkarılır, sonra bu kavramlar birbiriyle ilişkilendirilir ve temalar oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 228). Araştırma sürecinde 12 okul yöneticisi ile toplam 6 saat 45 dakika görüşme yapılmış, görüşmeler sonucunda elde edilen ham veriler 70 sayfa metne dönüştürülmüştür. Görüşme metinleri deşifre edilip tekrar tekrar okunarak kodlara ulaşılmıştır. Daha sonra ilgili alanyazın ve araştırma soruları da göz önünde bulundurularak, birbiriyle ilişkili kodlar bir araya getirilip aynı anlamı konu edinen kodlardan alt temalar oluşturulmuştur. Temaların oluşturulmasında araştırmanın soruları etkili olmuş, alt temaların oluşturulmasında ise sonda soruların da etkisiyle elde edilen bulguların sınıflandırılması etkili olmuştur. Veri analizi sonucunda 3 tema ve 8 alt tema elde edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik (İnandırıcılık ve Aktarılabilirlik)

Araştırma sonuçlarının gerçeği temsil etme konusundaki inandırıcılığı arttırmak için süreç boyunca bazı önlemler alınmıştır. Bu doğrultuda, farklı okul kademeleri çalışma grubuna dâhil edilip veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi sağlanmıştır. Görüşmelerde samimi ve rahat bir ortam oluşturulmuş, bu sayede katılımcıların gerçek görüşlerini olabildiğince açık ve net belirtmeleri sağlanmıştır. Ham veriler, yorum yapılmadan ayrıntılı betimlenmiş ve bunu desteklemek için de görüşmelerden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın tutarlılığının sağlanması için de görüşme formlarının hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi aşamalarını da içerecek şekilde bir uzman yardımıyla tutarlılık incelemesi yapılmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak amacıyla, araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu amaçla, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi aşamaları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Son olarak, ulaşılan kod ve alt temalar için bir uzmanın yardımıyla kodlayıcılar arası güvenirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada Güvenirlik = $\left[\frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \right] \times 100$ formülü (Miles ve Huberman, 1994) kullanılmış ve kodlayıcılar arası güvenirlik düzeyi, birinci tema için %90, ikinci tema için %87 ve üçüncü tema için %89 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada, taşımali eğitimde yaşanan sorunların neler olduğunu anlamak; ne gibi olumsuz yansımalarının olduğuna ışık tutmak ve bu sorunlara yönelik okul yöneticilerinin çözüm önerilerinin neler olabileceğini tespit etmek amaçlanmıştır. Elde edilen veriler, sorular bağlamında 3 tema ve 8 alt tema altında analiz edilmiş, toplam 99 adet kod üretilmiştir. Her alt tema da kendi içinde alt kategorilere ayrılmıştır.

Taşımali Eğitimde Yaşanan Sorunlar Temasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk teması, taşımali eğitimde yaşanan sorunlar ile ilgilidir. Bu temada taşımali eğitimde yaşanan sorunlar, öğrencilerin yaşadığı sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı sorunlar, okul yönetiminin yaşadığı sorunlar, velilerle ilgili yaşanan sorunlar, servis şoförleri ve servis araçları ile ilgili yaşanan sorunlar ve üst yönetimle ilgili yaşanan sorunlar olmak üzere altı alt tema ve 51 koddan oluşmuştur. Her bir alt tema kendine ait alt kategori ve ilgili kodlar ile ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda ele alınmıştır.

Taşınalı eğitimde öğrencilerin yaşadığı sorunlar

Araştırmanın birinci alt teması, taşınalı eğitimde öğrencilerin yaşadığı sorunlar ile ilgilidir. Bu alt temada, süre ile ilgili sorunlar, fiziki şartlar ile ilgili sorunlar ve eğitim öğretimle ilgili sorunlar olmak üzere üç kategori ve 15 kod elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre taşınalı eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadığı sorunlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Taşınalı Eğitimde Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Süre ile ilgili sorunlar	Derse geç kalma	Y1, Y2, Y9, Y11
	Okul açılmadan okula gelme	Y1, Y6, Y9
	Erken uyanma-yetersiz uyku	Y3, Y6, Y9, Y12
	Evine geç gitme	Y4, Y7, Y9, Y11
	Zaman kaybı	Y3, Y5, Y6, Y7, Y8
Fiziki şartlar ile ilgili sorunlar	Olumsuz hava şartlarına maruz kalma	Y2, Y5
	Düşük yemek kalitesi	Y1, Y3, Y7, Y9
	Yetersiz öğlen yemeği	Y5, Y11
	Fiziksel yorgunluk	Y4, Y5, Y6, Y10
	Psikolojik yorgunluk	Y5
Eğitim öğretim ile ilgili sorunlar	Ders araç-gereçlerini zamanında edinememe	Y6, Y8, Y9, Y10, Y12
	Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılamama	Y3, Y4, Y6
	Okul dışı sanatsal/sportif çalışmalara katılamama	Y3, Y5, Y8, Y10
	Resmi tatillerde tören ve bayramlara katılamama	Y4
	Davranış problemleri	Y2

Tablo 2’de taşınalı eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadığı sorunlar ile ilgili olarak katılımcıların en çok değindiği durum, öğrencilerin zaman kaybı yaşaması ve ders araç-gereçlerini zamanında edinememesidir. Öğrencilerin zaman kaybı yaşamasına yönelik bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

Y3: “...diğer arkadaşlarından yani yarım saat dezavantajları var, giderken de yine aynı şekilde diğer okulları beklerler bunlar. Toplam süre kaybı, bunların o öğrenciye göre, gün içerisinde bir buçuk saat diyebiliriz...”

Okul ihtiyaçlarının zamanında giderilememesine yönelik bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

Y1: “...Ders malzemelerini temin etme noktasında. Kırtasiye ihtiyaçlarını giderme açısından böyle çok da bir zamanları olmuyor. Bu anlamda çocuklar biraz mağdur oluyorlar.”

Fiziki şartlarla ilgili katılımcıların en çok değindiği konu, yemeklerin düşük kaliteli olmasıdır. Bu duruma yönelik bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

Y9: “Yani bu yemeği senin evinde kendi çocuğuna yedirir misin sorusu. Sanırım büyük bir oranda hayır cevabı çıkabilir bu noktada. Evet, nitelik noktasında ciddi anlamda sıkıntı var...”

Katılımcıların yine çokça değindiği hususlardan biri de erken uyanma ve yetersiz uyku ile ilgili olup, bu duruma yönelik bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

Y6: “Öğrencilerde yaşanan sorunlardan en büyüğü, uzak köylerden gelen öğrenciler. Bunların sabah gerçekten erken kalkmaları gerekiyor...”

Öğrencilerin taşınalı eğitimde yaşadığı bir diğer sorun alanı eğitim öğretimle ilgilidir. Öğrencilerin, okul saatleri dışında yapılan destekleme ve yetiştirme kursu, sanatsal sportif faaliyetler gibi çalışmalara katılamadığı, bu anlamda eksik kaldığı vurgulanmıştır. Bu duruma yönelik bir katılımcın görüşü şu şekildedir:

Y8: “...Hani ondan dolayı eğitim anlamında geri kalmasına sebep oluyor. Evet, ders dışı etkinliklere katılmama ya da kurslara katılamama. Yani eğitimleri eksik kalıyor diyebiliriz.”

Taşımalı eğitimde öğretmenlerin yaşadığı sorunlar

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre taşımalı eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadığı sorunlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Taşımalı Eğitimde Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar	Sorumluluk alma	Y5, Y6, Y7, Y11, Y12
	Servisleri denetleme zorunluluğu	Y8, Y9, Y11
	Ekstra stres oluşturma	Y1, Y4
	Tartışmalara maruz kalma	Y5
	Öğrencilerin seviye farkı	Y4
	İlgisiz veli tutumları	Y4, Y6
	Ekstra iş yükü ve görev dışı çalışma	Y6, Y9, Y8, Y10, Y11

Tablo 3'te taşımalı eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ile ilgili olarak 7 kod üretilmiştir. Katılımcılar tarafından en çok vurgulanan sorun, taşımalı eğitimin getirmiş olduğu sorumluluk kavramı olmuştur. Öğretmenlerin, ekstra bir sorumluluk yüklenme ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Y11: *“Taşımalı durumu, öğretmen açısından ekstra bir yük ve sorumluk zaten, çünkü geliş saatleri belli değil çıkış saatleri belli değil. Mesela çocuğu alıyor, buradan ilerde servisleri birleştiriyormuş bunu ben nasıl bilebilirim ki açıkçası buranın dışındaki olaydan da bizim sorumlu tutulmamız üzüyor beni açıkçası.”*

Taşımalı eğitim sürecinde öğretmeni zorlayan diğer bir konu da ekstra iş yükünün doğmasıdır. Bu konu ile ilgili olarak bir katılımcı görüşlerini aşağıdaki gibi açıklamıştır:

Y5: *“Yaaa, bir kere taşımalı eğitim öğretmene ayrı yükür, idareye ayrı yükür. Sorumluluk anlamında ayrı yükür...”*

Öğretmenler açısından servislerin denetlenmesi zorunluluğu ise bir başka sorun alanı olarak görülmektedir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Y8: *“En büyük problem, nöbet ve servis araçlarının takibi, kontrolü ve denetimi...”*

Taşımalı eğitimde okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlar

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre taşımalı eğitim sürecinde okul yönetimlerinin yaşadığı sorunlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Taşımalı Eğitimde Okul Yönetiminin Yaşadığı Sorunlar

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlar	Personelden görevi dışında iş isteme	Y1
	Sorumluluk üstlenme	Y4, Y6, Y10, Y11
	Yetki eksikliği	Y5, Y7, Y9
	Servisleri denetleme zorunluluğu	Y1, Y5, Y10
	Ekstra stres oluşturma	Y12
	Ekstra iş yükü oluşturma	Y2, Y4, Y6

Tablo 4'te taşımalı eğitim sürecinde okul yönetimlerinin yaşadığı sorunlar görülmektedir. Okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlar ile ilgili olarak 6 kod üretilmiştir. Öğretmenlerle ilgili yaşanan sorunlarla benzer şekilde en çok değinilen sorunlar, sorumluluk üstlenme, servis denetimleri ve ekstra iş yükü doğurması durumlarıdır. Sorumluluk üstlenme durumunu bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Y7: *“Normalde taşıma planlamasını biz yapmıyoruz. Milli eğitim yapıyor ama bütün sorumluluk bize ait...”*

Okul yöneticileri, taşımalı eğitimi ekstra iş yükü olarak görmektedir. Özellikle, servis araçlarının denetlenmesi durumunun, okul yöneticileri açısından yük ve sorun teşkil ettiğine ilişkin bir katılımcının görüşü aşağıdaki gibidir:

Y10: *“Fazladan yük oluyor tabi. Denetim kısmı beni yoruyor. Servisleri denetlemek için zaman harcamanız gerekiyor. Hepsine ulaşamıyorsunuz, geliş saatleri farklı bundan dolayı...”*

Taşımali eğitimde velilerle ilgili yaşanan sorunlar

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre taşımali eğitim sürecinde velilerle ilgili yaşanan sorunlar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Taşımali Eğitimde Velilerle İlgili Yaşanan Sorunlar

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Velilerle ilgili yaşanan sorunlar	Çocuklarını toplanma alanına vaktinde getirmeme	Y1
	Ders dışı etkinlikler için yola katlanma	Y2
	Toplantılara katılamama	Y2, Y3, Y4
	İletişim güçlüğü	Y2
	Erken uyanma	Y3, Y8

Tablo 5’te taşımali eğitim sürecinde velilerle ilgili yaşanan sorunlar görülmektedir. Bu sorunlar, katılımcı görüşlerine dayanarak 5 farklı şekilde kodlanmıştır. Katılımcılar tarafından en çok değinilen durum, taşımali öğrenci velilerinin toplantıya katılımlarının düşük olmasıyla ilgilidir. Bu durumla ilgili bir katılımcının görüşü aşağıdaki gibidir:

Y4: “Okul aile Birliğine köylerden gelen velilerin katıldığını görmedim çünkü bunların gelip gitmeleri çok zor.”

Velilerin, çocuklarını servise yetiştirmek için daha erken kalkması gerekmektedir. Bununla birlikte, bu durum bazen aksamakta ve öğrenci servise yetişememektedir. Bir katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Y3: “...Yaşadıkları sıkıntı erken kalkmak. Aile tabii ki çocuğu kaldırarak. Bu anlamda aileye yük.”

Taşımali eğitimde servis şoförleri ve servis araçları ile ilgili yaşanan sorunlar

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre taşımali eğitim sürecinde servis şoförleri ve servis araçları ile ilgili yaşanan sorunlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Taşımali Eğitimde Servis Şoförleri ve Servis Araçlarıyla İlgili Yaşanan Sorunlar

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Servis şoförleri ile ilgili yaşanan sorunlar	İmza atmadan okuldan ayrılma	Y1, Y7
	İletişim ve üslupta olumsuz davranma	Y3, Y4, Y5, Y9
	Eğitim eksikliği	Y1, Y3, Y4
	Gayri ahlaki davranışlar	Y1, Y9
	Servis şoförlüğü için adayın az olması	Y1, Y3, Y5
	Servis şoförü değişikliği	Y2, Y5, Y10, Y12
	Vaktinden önce veya sonra gelme	Y2, Y7, Y9
	Okul dışında öğrenci indirme bindirme	Y6, Y12
	Hız sınırlarını aşma	Y6
Servis araçları ile ilgili yaşanan sorunlar	Servis araçlarının alternatifinin az olması	Y7
	Servis aracı değişikliği	Y2, Y9, Y12
	Servislerde temel donanım eksikliği veya arızaları	Y4, Y8, Y9, Y10, Y11
	Servis araçlarına ödenen ücretlerin yetersizliği	Y1, Y4, Y6, Y9
	Farklı okul türlerini birlikte taşıma zorunluluğu	Y2, Y7, Y9, Y10

Tablo 6’da taşımali eğitim sürecinde servis şoförleri ve servis araçlarıyla ilgili yaşanan sorunlar görülmektedir. Bu sorunların, katılımcı görüşlerine dayanarak 14 kodla ifade edildiği görülmektedir. Okul yöneticilerinin en çok üzerinde durduğu sorun, servis şoförlerinin iletişim ve üslupla alakalı olumsuz davranışları ile ilgilidir. Bu durumu, bir okul yöneticisi aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y4: “...hem öğrenciyle hem idare ile çok ciddi iletişim sorunları olabiliyor. Genelde eğitimsiz kişiler olduklarından dolayı sıkıntılı yani.”

Servisler ve araçlarla ilgili bir diğer önemli sorun ise servis araçlarının veya şoförlerinin plansız olarak değişmesi durumudur. Bu durumu bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Y12: “...servis araçlarıyla ilgili burada olan sorunu söylüyorum. Listedeki aracı listedeki servis şoförü kullanmıyor. İşte şoförün işi oluyor falan. Ama o aracı kullanan bu işte ehil mi yani. Bu konuda da sıkıntı var diye düşünüyorum.”

Servis araçlarının önemli bazı donanımlarının eksik veya arızalı olduğu yine görüşmelere yansımıştır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde dile getirmiştir:

Y2: “Arabanın eksikleri sorun oluyor tabii. Emniyet kemerleri çalışmıyor, kapılar gerekli şekilde açılıp kapanmıyor, sıkıntılar yaşanıyor...”

Servis araçlarına ödenen ücretlerin yetersizliği taşımali eğitimde yaşanan diğer bir sorundur. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde dile getirmiştir:

Y4: “...Sonra da bu fiyatlandırmadan memnun değillerse, artan benzin fiyatları, artan yük onları da zorluyor ve birçoğu servis yapmaktan vazgeçmek istiyor çünkü para kazanamadıklarını söylüyorlar. Onların yükü de bu şekilde olabilir. Komisyon tam yani doğru bir şekilde tespit edebilmeli ama ne kadar tespit edebilirsiniz sonuçta? Bir gün benzin fiyatı bir anda 2 lira artabilir, 3 lira artabilir...”

Taşımali eğitimde üst yönetimle ilgili yaşanan sorunlar

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre taşımali eğitim sürecinde üst yönetim ile ilgili yaşanan sorunlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Taşımali Eğitimde Üst Yönetimle İlgili Yaşanan Sorunlar

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Üst yönetimle ilgili yaşanan sorunlar	Servis araçlarıyla ilgili bazı kriterlerde esnek davranmaları	Y1, Y2
	İhalelerden kaynaklı sorunlar	Y9
	Yaşanan sorunları çözme yükümlülüklerini yerine getirmeme	Y1
	Planlama ile ilgili sorunlar	Y9, Y12

Tablo 7’de taşımali eğitim sürecinde üst yönetim ile ilgili yaşanan sorunlar görülmektedir. Bu sorunlar katılımcı görüşlerine dayanarak 4 farklı şekilde kodlanmıştır. Üst yönetim kaynaklı sorunlardan en çok değinilen sorunlar, ihale kaynaklı sorunlar, servislerle ilgili esnek olma ve planlama ile ilgili sorunlardır. Bu sorunlar katılımcı görüşlerine aşağıdaki şekilde yansımıştır:

Y9: “...bazı hatlarımız ile kısa mesafeli olanlar için servisiye getirisi fazla yok. Şimdi bu sefer de yaşanan olumsuzlukları bunu bir koz olarak kullanabiliyorlar mı? Kullanıyorlar yani hani bu işte kazan kazana dönüyor. Sen burada beni görme ben de burada görmeyeyim. Maalesef böyle şeyler olabiliyor ya da o hattın şeyine girmiyor, ihalesine girmiyor. Mesafe kısa beni kurtarmaz ben buraya girmiyorum, diyebiliyor.”

Planlama ile ilgili olarak kendilerinden bilgi alınması gerekliliğini bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Y12: “...planlama yapılırken ortaokulu, liseyi, ilkokulu dikkate alarak sahadan alınan bilgileri dikkate alarak yapılması. Bu noktada, planlama noktasında bence sıkıntı var... Her kademe ile ilgili böyle bilgilerin yayınlanması, taşıma planlamasını kolaylaştıracaktır... Onun dışında tabii kendileri ihalelerden sorun yaşıyorlar mı? Türkiye burası, ahbap çavuş ilişkileri dönüyor mu? O konuları bilmiyoruz.”

Taşımali Eğitimde Yaşanan Sorunların Yansımaları Temasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci teması, taşımali eğitimde yaşanan sorunların yansımaları ile ilgilidir. Bu temada, taşımali eğitimde yaşanan sorunların yansımaları; öğrencilere yansımaları, öğretmenlere yansımaları, okul yöneticilerine yansımaları ve velilere yansımaları olmak üzere dört alt kategori ve 19 koddan oluşmuştur. İlgili alt tema, kategori ve kodlar Tablo 8’de ele alınmıştır.

Tablo 8: Taşımalı Eğitimde Yaşanan Sorunların Yansımaları

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Öğrencilere yansımaları	Eğitime erişmekte güçlük	Y1, Y3, Y4
	Ders dışı sosyal, sanatsal, sportif faaliyetlere katılmada güçlük	Y1, Y2, Y12
	Öğrenilenlerin pekiştirilememesi	Y8
	Gerektiğinde evine hızlı ulaşamama	Y2
	Yolculukla alakalı yorgunluk	Y10, Y12
	Zaman kaybı yaşama	Y4, Y10
	Okulöncesi eğitim almadan ilkokula başlama	Y3
	Okul ihtiyaçlarını zamanında giderememe	Y6, Y8, Y9, Y10, Y12
Öğretmenlere yansımaları	İş yükü doğurması	Y6, Y10, Y11
	Risk barındırması	Y1
	Sorunlardan kaynaklı üzüntüler	Y5
	Ders dışı etkinlikler için yeterli öğrenci bulamama	Y2
Okul yöneticilerine yansımaları	Ekstra sorumluluk vermesi	Y11
	Strese sebep olması	Y1, Y3
	İş yükü doğurması	Y1, Y3, Y6, Y10
Velilere yansımaları	Çocuğunun beslenmesiyle ilgili endişe duyma	Y6, Y9
	Olumsuz hava şartlarıyla ilgili endişe duyma	Y1
	Servise binebilmesi konusunda endişe duyma	Y3, Y9, Y10
	Güvenlikle ilgili endişe duyma	Y5, Y6, Y8, Y12

Öğrencilere yansımaları

Taşımalı eğitimde yaşanan sorunların öğrenciler üzerindeki yansımaları ile ilgili 7 adet kod üretilmiştir. Bunlardan en çok üzerinde durulan konu, taşımalı öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılmakta güçlük çekmeleri konusu olmuştur. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y9: “Ancak babasının imkânı varsa katılabilir. Hatta okul içi okul dışı etkinliklerde de. Yani mesela bizim üniversite gezilerimiz var, üniversite tanıtım gezileri. Buradan çıkış saatim mesela sabaha doğru saat dört diyelim bu çocuk nasıl gelsin o saatte gelemez.”

Taşımalı eğitimde yaşanan sorunların öğrencilere bir diğer önemli etkisi gün içerisinde fazla zaman kaybı yaşatmasıdır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y4: “Süre kaybı yaklaşık en az bir saat olur yolda veya servisi beklerken...”

Taşımalı öğrenciler servisle okula geldikleri için erken kalkmakta bu da öğrencilerde ekstra bir yorgunluğa sebep olmaktadır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y10: “...Şöyle bir şey var, bu sabah çok erken kalkıyor yolda bir süre gidiyor derken gelirken bekliyorlar, çocuğu yoruyor, geri kalır mı? Evet, aslında kalabiliyor. Yorgun başlıyorsun mesela...”

Taşımalı öğrenciler sabah evinden çıkmakta ve ancak akşam eve dönebilmektedir. Gün içerisinde ekstra bir durum olduğunda tekrar evine gidip gelme imkânından da yoksun kalmaktadır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y2: “Unuttuğu bir şey olur evde bir ders materyali olur, bu da sıkıntı değil mi? Buradaki çocuk(taşımasız) karşı tarafa gider alır gelir ama bir X köyündeki çocuk ailesi eğer ilgilenmezse o günkü ders bitti, o dersten yararlanamayacak.”

Öğretmenlere ve okul yöneticilerine yansımaları

Taşımalı eğitimde yaşanan sorunlar okul yöneticilerini ve öğretmenleri benzer şekilde etkilemektedir. Hem okul yöneticileri hem de öğretmenler için yaşanan sorun en çok ekstra iş yükü doğurmasıdır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y12: “Taşımalı eğitim ayrı bir yük. Dosya yükü iş yükü olarak karşımıza çıkıyor. Araçların denetlenmesi, kontrol edilmesi, dosyalarının tutulması ve bunun getirdiği yükü ağır olan sorumlulukları var.”

Taşımalı okulda çalışıyor olmak başta güvenlik sebebiyle olmak üzere ekstra strese sebep olmaktadır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y1: “Taşımacılığın yapıldığı taşıma servislerinin okulda olduğu okullarda biraz daha ortam stresli oluyor açıkçası, çünkü her birisinde diyelim devlet taşıması da olsa özel taşıma da olsa yine sorumluluk sonuçta okul idarelerine oluyor.”

Velilere yansımaları

Taşımalı eğitimde yaşanan birçok sorunun velilere de olumsuz yansımaları olmaktadır. Bu olumsuzluklar, başta güvenlikle ilgili olmak üzere yemek ve servisle ilgili endişelerdir. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y1: “Yani çocuğumun okulda işte yemek hizmetinden faydalanıp faydalanamadığı, yiyebildi mi? Bir yandan olumsuz bir durum oldu mu, takibi açısından ne yapardım?”

Taşımalı öğrenci velilerinin yol güvenliği ve yemek yiyebilme durumu ile ilgili endişe duyduğunu bir başka katılımcı da şu şekilde ifade etmiştir:

Y6: “Araçla geliyor bu neticede yani yol boyunca bir kaygı vardır mutlaka. İkincisi bu çocuğu oraya her ne kadar harçlık verse gönderse de bu çocuğun beslenmesi ne olacak ne olmayacak gibi basit de olsa tedirginlikleri yaşayabilir.”

Taşımalı öğrenciler bazen açık alanda beklemek zorunda kalabilmekte, bu durum velileri çocuklarının olumsuz hava şartlarına maruz kalması açısından endişelendirmektedir. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y1: “Endişe duyardım. Çocuğun işte yağmurlu havada işteeee, beklerken ıslandı mı? Üşüdü mü? Ya da işteeee, otobüse bindi mi binebildi mi kaçırdı mı? Her sabah böyle endişeler mutlaka yaşayacağız, yaşardım.”

Taşımalı Eğitimin Sorunlarına ve Yansımalarına Yönelik Çözüm Önerileri Temasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü teması, taşımalı eğitimde yaşanan sorunlara ve bu sorunların neden olduğu olumsuz yansımaları yönelik çözüm önerileri ile ilgilidir. Bu temada taşımalı eğitim sorunlarına ve yansımalarına yönelik çözüm önerileri, bakanlık eliyle uygulanabilecek çözümler, milli eğitim müdürlüklerince uygulanabilecek çözümler, okul yönetimince uygulanabilecek çözümler ve öğretmenlerce uygulanabilecek çözümler olmak üzere dört alt kategori ve 29 koddan oluşmuştur. İlgili alt tema, kategori ve kodlar Tablo 9’da ele alınmıştır.

Tablo 9: Taşımalı Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Yansımalarına Yönelik Çözüm Önerileri

Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı
Bakanlık Eliyle uygulanabilecek çözümler	Taşımalı okullara araç ve şoför temini	Y1
	Milli eğitim müdürlüklerinde, içinde servisi ve şoförü olan taşımalı birimleri kurulması	Y1
	Okullara güvenlik görevlisi görevlendirilmesi	Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y11
	Araçlarda yardımcı personel/çalışan görevlendirilmesi	Y2, Y3, Y4, Y7, Y9
	Profesyonel okul servisi taşımacılığı yapılması	Y2
	Dış denetim yaptırma	Y5
	Trafik polislerinin daha çok denetim yapmasının sağlanması	Y7, Y8, Y10, Y11
	Sadece taşımalıdan sorumlu bir görevli (nöbetçi öğretmen) görevlendirilmesi	Y9
	Yatılı okulların yaygınlaştırılması	Y9
	Köy ilkokullarının açılarak ilkokulun taşıma kapsamından çıkarılması	Y12
Milli Eğitim müdürlüklerince uygulanabilecek çözümler	Taşıma kapsamındaki öğrenci velilerine maddi yardım yapıp taşımayı kendileri halletmeleri	Y1, Y3, Y7
	Şoförlere yönelik eğitimler düzenlenmesi	Y1, Y2, Y3, Y6, Y8, Y10
	Aynı okul türlerinin aynı servisler ile taşınması	Y3, Y8, Y10
	Öğretmene yönelik eğitimler verilmesi	Y4, Y6, Y11
	Mevzuatın uygulanmasında esnek davranılmaması	Y5
	Yakın köylerde taşıma merkezlerinin oluşturulması	Y6
	Servis denetimlerinin milli eğitim müdürlükleri ve yetkililerce yapılması	Y7, Y8, Y9, Y10, Y11
	Planlamanın iyi yapılması	Y9, Y10, Y12
	Köyün kendi servis araçlarının taşımada kullanılması	Y2
	Araçların geliş gidiş zamanlarının takibi	Y1
Okul yönetimince uygulanabilecek çözümler	Görülen aksaklıkların kayıt altına alınıp ilgililere bildirilmesi	Y1
	Bilgilendirmelerin ilgililere zamanında yapılması	Y1, Y2, Y6
	Mevzuatın uygulanmasında esnek davranılmaması	Y5
	Araçta olmayan öğrencilerin idareye bildirilmesi	Y1, Y2
Öğretmenlerce uygulanabilecek çözümler	Şoförlerin imzalarının alınması	Y2
	Yemek dağıtımında düzenin sağlanması	Y2
	Mevzuatın uygulanmasında esnek davranılmaması	Y5
	Öğrenci sayımının titizlikle yapılması	Y6
	Okul nöbetlerinin aksatılmadan yapılması	Y12

Bakanlık kanalı ile uygulanabilecek çözümler

Bakanlık kanalı ile uygulanabilecek çözüm önerilerinden en çok tekrarlanan kodlar; araçlara yardımcı personel/çalışan, okul bahçelerine güvenlik görevlisi görevlendirilmesi olmuştur. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y7: “Servislerde yardımcı personel olsa iyi olurdu, tabi bir de okul güvenliği aslında tüm okullarda olması gereken. Vardı burada aslında ama başka yere görevlendirildi.”

Taşımali servislerinin denetimini trafik polislerinin yapması yönünde öneriler yapılmıştır. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y10: “...Denetimin bizden alınması emniyet ya da milli eğitim görevlendirdiği biri yapacak, denetim yapmamız bizim uygun değil. Biz denetim yaptığımız zaman bizle münakaşaya girebiliyor, ama kolluk kuvveti ile giremez.”

Taşımali servis işinin ücretinin velilere ödenip kendi bulacakları imkânlarla okula gelmeleri yönünde önerilerde bulunulmuştur. Bu durumu bir katılımcı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Y3: “Taşımali öğrencisine ayrı bir ücret ödenip yani yemek ve ulaşım problemini çözecek ücret, tahakkuk ettirilmesi lazım. Böylelikle kendi çabasıyla, kendi gayretiyle bu sorunu çözecektir.”

Taşıma servislerinin düzene girmesi ile ilgili olarak bir katılımcı ise dış denetim uygulamasının yapılmasının yararlı olacağına şu şekilde değinmiştir:

Y5: “Sayıştay’dan bir müfettiş gelmişti. Hiç unutmuyorum tüm servis araçlarını denetledi eksikleri belirledi 3 gün sonra tekrar geldi tüm eksiklikler giderilmişti ve o sene sonuna kadar o kadar rahat ettik ki. Yani denetim her işin başı. Adamın yetkisi vardı ihaleyi bile feshetmeye. Yani dış denetim lazım. O sene tüm ilçede taşıma düzene girdi.”

Milli eğitim müdürlüklerince uygulanabilecek çözümler

Milli eğitim müdürlükleri ile ilgili çözüm önerilerinde en çok tekrarlanan kodlar, şoförlere yönelik eğitimler düzenlenmesi, servis denetimlerinin milli eğitim müdürlüklerince ve yetkililerce yapılması, planlamanın daha iyi yapılması konusuna yöneliktir. Bu öneriler katılımcı görüşlerine aşağıdaki şekilde yansımıştır:

Y3: “Genelde. şunu söyleyeyim. Önce şoförleri, hizmet içi eğitim. Sonra da taşımali öğrenci velilerine yönelik... Böyle bir toplantı bilgilendirme amaçlı olabilir diye düşünüyorum.”

Y11: “...Dediğim gibi servis takiplerini kolluk kuvvetlerine bırakılması gerekiyor. Her ay kontrol etmemiz gerekiyor. Aylık günlük yapamıyoruz çünkü farklı farklı oldukları için detaylı raporlar falan bizce onların yapması gerekiyor...”

Okul yönetimince uygulanabilecek çözümler

Katılımcılar, taşımali eğitim sürecinde yaşanan sorunlarla ilgili okul yönetimlerince uygulanabilecek tedbirlerle ilgili de bazı önerilerde bulunmuşlardır. Örneğin, bir katılımcı okul yönetimlerinin gerekli bilgilendirmeleri ilgililere zamanında yapması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir:

Y6: “Okul yönetimi de işte planlamadan sorumlu, bazen değişiklik oluyor serviste şoför de öğrencinin durumunda bunları zamanında bilgilendirmesini yapmak gerekiyor. Bunlar yapıldığında genel olarak büyük sıkıntıların önüne geçmiş oluyorsun.”

Bir başka katılımcısı ise okul yöneticileri ile ilgili olarak servis araçlarının geliş gidişini takip etmesi gerektiğine şu şekilde dikkat çekmiştir:

Y1: “Yani okul yöneticileri de araçların zamanında gelip gitmediğini, gelip gittiğini takibini yaparak eğer görülen aksaklıklar varsa bu aksaklıkların bir tutanakla tutanak altına alınmasını sağlar ve gerekli uyarıları yapar; uyulmadığı takdirde ilgili üst makamlara görülen aksaklıkları bildirip, aksaklıkların giderilmesi ile ilgili gerekli tedbirlerin alınması noktasında çalışmalar yapabilir.”

Öğretmenlerce uygulanabilecek çözümler

Katılımcılar, öğretmenler tarafından uygulanabilecek bazı çözüm önerileri de sunmuşlardır. Örnek olarak bir katılımcı, taşımali öğrenci sayımını ve şoför imzalarının önemini şu şekilde vurgulamıştır:

Y2: “Zaten nöbetçi öğretmenler, dediğimiz gibi sabah yarım saat önce geliyorlar. Taşımali karşıyorlar, öğrenci sayılarını alıyorlar. Şoför imzalarını alıyorlar ve bu bir tedbirdir.”

Bir başka katılımcı ise öğretmenlerin mevzuatı uygulamasının doğru olacağını şu şekilde belirtmiştir:

Y5: “Burada tek cümle var tek mevzuatın uygulanması ama böyle harfi harfine, mevzuat harfi harfine uygulanırsa senin dediğin yardımcı personel de olur. Şoför nizami iyi olur, araba nizami olur, işte nöbetçi öğretmen nizami olur, idare nizami olur ya bizim biraz hani Türkiye’deki iş ahlakıyla alakalı.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Taşımali eğitim, temel eğitimin yaygınlaştırılması (Çabuk Kaya, 2006, s. 107) ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için önemli bir çözüm yöntemidir. Yapılan araştırma sonuçları taşımali eğitimin sağlamış olduğu katkıların yanında uygulamada birçok sorunu da beraberinde getirdiğini göstermektedir (Vasconcellos, 1997, s. 127). Bu nedenledir ki taşımali eğitim, önemli sorun alanlarından biri olarak ilgili alanyazında ele alınmıştır (Deveci ve Aykaç, 2019; Şahin ve Avan, 2018; Vasconcellos, 1997). Yaşanan sorunlar, yansımaları ve bunlara yönelik çözüm önerileri ile ilgili sonuçlar üç ayrı başlık altında tartışılmıştır. Bu çalışmada, taşımali eğitimde yaşanan sorunların, en çok öğrencilerle olmak üzere öğretmen, okul yönetimi, veli, servisler ve üst yönetimlerle ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, başta öğrenciler olmak üzere birçok sorun yaşandığı, alanda yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (Cesur, 2021, s. 133). Nitel araştırmaları özgün kılan, sadece ele aldıkları konu, bu konunun ele alınış yöntemi ve elde edilen bulguları değildir. Nitel bir araştırma, nicel araştırmalardan farklı olarak bağlama özgü sonuçlar içerir. Bu sonuçların alanyazında yapılan çalışmalarla benzerlik göstermesi, nitel araştırmanın ele aldığı konunun geçerlik ve güvenilirliğini artırır ve büyük söylemler içermeyen teoriye ulaşmaya vesile olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 271-274). Bu nedenle, bu araştırmanın alanyazında yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik göstermesi, hem uygulamadaki sorunların tespitine yönelik politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak hem de yeni sorunların çözümüne katkı sağlayabilecektir.

Yapılan çalışmada öğrencilerin taşımali eğitimde yaşadığı sorunlar; süre, fiziki şartlar ve eğitim öğretim ile ilgili sorunlar olmak üzere üç bölümde incelenmiştir. Taşımali öğrencilerin süre ilgi olarak; derse geç kaldığı, okul açılmadan okula gelip soğukta beklediği, okul için başta kırtasiye olmak üzere ihtiyaçlarını karşılayacak zaman bulamadığı, evine geç gittiği ve zaman kaybettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Konuyla ilgili bir çalışmada, taşımali öğrencilerin servise sabah erken binip akşam eve geç dönmelerinden kaynaklı dinlenmeye ve ödevlerini yapmaya yeterince zaman ayıramadıkları ortaya çıkmıştır (Yengin Sarpkaya ve Dal, 2020, s. 111). Aydın Timur'un (2017, s. 63) yapmış olduğu çalışmada da öğrencilerin zamanla ilgili sorunlar yaşadığına yer verilmiştir. Benzer şekilde Şan (2012, s. 100) çalışmasında, okula gidiş gelişlerde ve beklemlerde zamanla ilgili sorunlar yaşandığını vurgulamıştır. Taşımali eğitimde okula olan mesafe arttıkça ve aynı servisle taşınan farklı okul sayısı arttıkça süre kaynaklı sorunların arttığı da anlaşılmaktadır. Bu süre kayıplarından da en çok ilkokul öğrencilerinin yaşları itibarıyla olumsuz etkilenebileceği söylenebilir. Servislerde zaman kaybı yaşayan öğrencilerin ders çalışmaya diğer öğrencilere göre daha az zamanları kalmasına rağmen Gottfried (2017, s. 576) çalışmasında, okul servislerinin öğrencilerin devamsızlığını azaltan bir etken olarak bulmuş ve bu sebeple de kırsal bölgedeki öğrencilerin akademik başarısını artırıcı bir yönü olduğunu vurgulamıştır. Görüldüğü gibi farklı eğitim sistemlerinde ya da farklı okul kademelerinde ve farklı yaş gruplarında taşımali eğitimin etkileri de farklılık göstermektedir. Bu nedenle, sorunlara toptancı çözümler yerine daha odaklı çözümlerin üretilmesi yerinde olacaktır.

Taşımali öğrencilerin yaşadığı bir diğer sorun alanı ise fiziki şartlarla ilgilidir. Öğrenciler servis beklerken veya okula çok erken geldiklerinde olumsuz hava şartlarına maruz kalabilmektedir. Arı (2021, s. 42), yapmış olduğu araştırmasında bazen de bu olumsuz hava şartları sebebiyle taşımali öğrencilerin okula hiç gidememe durumunun yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Taşımali eğitimin olumsuz hava koşullarından dolayı da zaman zaman sorunlara sebep olabildiği anlaşılmaktadır.

Taşımali eğitimde yemeklerin yetersiz olması ve kalite sorunlarının olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Çelik (2019, s. 47) araştırmasında, yemeklerin kalitesi ile ilgili sorunların olduğuna değinmiştir. Yemeklerde kalite sorunlarının olması da özellikle ergenlik dönemdeki öğrenciler başta olmak üzere fiziksel gelişim problemleri yaşatabilmektedir (Çelik Kayapınar ve Aydemir, 2014, s. 23). Taşımali öğrenciler servis beklemede ve yolda geçen sürelerde çok zaman kaybetmektedirler. Bunun sonucunda uyku için yeterince zamanları kalmamaktadır. Uyku ile ilgili sorunların yaşandığı, diğer araştırmalarda da ortaya çıkmıştır (Kayhan, 2014, s. 103; Küçüksüleymanoğlu, 2006, s. 18). Başta ilkokul çağındaki çocuklar, yetersiz ve kalitesiz uyuduklarında dikkat ve öğrenme kabiliyetleri olumsuz etkilenebilir (Öztürk, Sezer ve Tezel, 2018, s. 73-74). Spence (2000) de ABD'de yapmış olduğu araştırmasında, benzer şekilde taşımali öğrencilerin servise gelip gittiklerinden zaman kaybettiğini ve bunun da öğrencilerin akademik başarısını olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Taşımali öğrencilerin yorgunluk yaşadığı araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Arı'nın (2003, s. 108) araştırmasında uzun mesafelerden servislerle gelen çocukların yorgunluk yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, taşımali öğrencilerin yorgunluk, uykusuzluk, yetersiz beslenme gibi fiziksel sorunlar yaşadığı ve bu sorunların da öğrencilerin hem akademik durumunu hem de fiziksel gelişimlerini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Huesca'da (İspanya) yapılan bir çalışmada (Corral-Abos vd., 2021, s. 144) ise taşımali eğitimde çocukların okula servisle gelmesi nedeniyle yürümedikleri, bunun da gün içinde yeterli fiziksel aktivite yapmalarına engel olduğu ve sağlıklarının olumsuz etkilendiğine değinilmiştir. Görüldüğü gibi taşımali eğitim, olumlu ve olumsuz yanları ile öğrencilerin yaşantılarını, sağlıklarını ve akademik başarılarını etkileyebilmektedir. Bu nedenle, taşımali eğitimden vazgeçmenin maliyeti ile devam etmenin maliyet analizi çok iyi yapılmalıdır.

Okul servislerinin okulun normal ders saatlerine göre hareket etmesinden dolayı ders saatleri dışında yapılan destekleme yetiştirme kursları, sanat ve spor dallarına yönelik yapılan egzersiz çalışmaları ve tören ve bayram

kutlamaları gibi faaliyetlere taşımali öğrenciler ya hiç katılamamakta ya da kendi imkânlarıyla zor şartlarda katılabilmekte olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Memek (2014, s. 56) yapmış olduğu araştırmasında, taşımali öğrencilerin okul sonrasındaki kurs, etüt ve diğer egzersiz çalışmalarına katılamadığı sonucuna ulaşmıştır. Veli görüşlerine dayanan bir başka araştırma da ise taşımali öğrenci velilerinin büyük çoğunluğunun çocuklarının bu kurslara gidemediği sonucu ortaya çıkmıştır (Taşdemir, 2010, s. 59). ABD’de yapılan bir araştırma ise öğrencinin okul ile evi arasındaki mesafe arttıkça okul dışı etkinliklere katılım oranının düştüğü sonucunu ortaya koymuştur (Jimerson, 2007, s. 17). Bunların dışında, taşımali öğrencilerin anaokuluna gitmeden ilkokula başlaması da sınıf öğretmenleri açısından bir problem alanı olarak görülmektedir.

Taşımali eğitim uygulaması temel eğitimin yaygınlaştırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gibi önemli kazanımlar sunsa da tüm bu araştırma sonuçları bize taşımali öğrencilerin süreçte birçok sorun yaşadığını göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitliği sağlanması durumu göz ardı edilemeyeceği için belirtilen sorun alanlarına çözümler geliştirilmesi eğitim sürecinin daha verimli yürütmesini sağlayacaktır. Taşımali eğitimin, öğretmenler ve okul yöneticileri açısından da bazı olumsuzlukları beraberinde getirdiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Özellikle sorumluluk boyutunun, hem okul yöneticileri hem de öğretmenler açısından çok tedirgin edici olduğu araştırma sonucuna yansımıştır. Yengin Sarpkaya ve Dal (2020, s. 107) yapmış oldukları araştırmada taşımali eğitimin gerek servisler gerek yemek boyutu olmak üzere birçok yönden idareci ve öğretmenlere büyük bir sorumluluk yüklediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumda, öğretmen ve okul yöneticileri açısından bir stres kaynağı olduğu yine araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin okulda yaşadıkları bu stres sınıflara ve eğitim süreçlerine yansıtımadan çok uzun süre dayanabilecekleri şüphelidir. Çünkü taşımali eğitim yıl boyu devam eden bir uygulamadır. Bu durum, taşımali eğitim gören öğrencilerle taşımali eğitim görmeyen çocuklar açısından bir fırsat eşitsizliğine neden olabilir.

Tüm sistemlerde olduğu gibi taşımali eğitimde de denetimin çok önemli olduğu araştırma sonucunda görülmüştür. Gerek servislerin gerekse taşımali yemeğinin denetlenmesinin önemi diğer araştırma sonuçlarına da yansımıştır (Bilek ve Kale, 2012, s. 627; Çavuşoğlu ve Dönmez, 2018, s. 670). Periyodik denetimlerin bir kısmının öğretmenler ve okul yönetimlerinde yapıyor olması öğretmen ve okul yöneticileri açısından, uzmanı olmadıkları bir alanda yetkisiz bir şekilde denetim yapması durumunu doğurduğu araştırma sonucuna yansımıştır. Bu durum da başta servislerde olmak üzere aksaklıklara neden olmaktadır. Bu duruma araştırmasında yer veren Şahin ve Avan (2018, s. 443) denetimlerin polis jandarma ve ilçe komisyonlarınca düzenli olarak yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin hem gerekli bilgi donanımlarına sahip olmadan denetim yapmaları hem de denetim sonucunda yaptırım uygulayacak yetkiye sahip olmamaları, denetimlerin etkililiğini düşürecektir.

Ayrıca öğretmenler açısından ders dışı etkinliklere katılacak yeterli öğrenci bulunamaması, öğretmenler açısından diğer bir sorun alanıdır. Taşımali öğrencilerin ve diğer öğrencilerin hazırbulunuşluk seviye farkı olması da araştırma sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Taşımali öğrenci velilerinin ilgisiz tutumları da öğretmenler açısından yaşanan sorunlardan biridir. Bu durumu Elçiçek ve Kaplan (2021, s. 216) araştırmasında velilere istenildiğinde ulaşamadığı ve ilgisiz tutumları olduğu şeklinde belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin servis şoförleriyle iletişim zorluğu yaşadığı bu araştırmanın sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Yıldız (2021, s. 4), araştırmasında nöbetçi öğretmenlerin servis şoförleri ile bazı tartışmalar yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Servis şoförlerinin bu tür sorunlarını en aza indirmek için eğitime alınmasının sorunu biraz olsun çözebileceği düşünülmektedir (Recepoglu, 2009, s. 443). Taşımali eğitimin, uzak köy ve mezralarda yaşayan öğrencileri eğitime kavuşturan bir çözüm olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte taşımali okullarda görev yapan öğretmen ve okul yöneticileri açısından bu durum başta yetkisiz bir sorumluluk ve ekstra iş yükü getirmek gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Taşımali eğitim uygulaması bu boyutuyla yeniden yapılandırılmayı beklemektedir.

Taşımali eğitimin sürecinin diğer bir paydaşı olan velilerle ilgili olarak katılımcılar ciddi sorun görmemekle birlikte, bazı taşımali öğrenci velileriyle ilgili, toplantılara ve okul aile birliğine katılmama gibi sorunların olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer bir sonuç Şan’ın (2012, s. 100) araştırması sonucu da ortaya çıkmıştır. Taşımali öğrenci velileriyle iletişimin diğer velilere göre daha zor gerçekleştiği ve veli toplantılarına katılımlarının daha düşük düzeyde olduğu ilgili çalışmada belirtmiştir. Ayrıca taşımali öğrenci velilerinin diğer öğrenci velilerinden daha erken uyanıp çocuklarını hazırlamaları ve toplanma alanlarına ulaştırmaları da gerekmekte olduğu araştırma sonucuna yansımıştır. Benzer şekilde Zars’ın (1998, s. 3) ABD’de yapmış olduğu araştırmasında, özellikle kırsaldaki taşımali öğrenci velilerinin çocuklarını toplanma alanına yetiştirmek için sabah 6 civarında uyanmaları gerektiği, araştırmaya katılan veliler tarafından belirtilmiştir. Son olarak taşımali öğrenci velileri çocuklarının ders dışı faaliyetlere katılmak isterse bunu kendi imkânları ile çözmesi gerekecektir.

Taşımali eğitimde yaşanan sorunların önemli bir kısmının servis araçları ve servis şoförleri ile ilgili olduğu araştırma sonucuna yansımıştır. Bu durum, Bilek ve Kale’nin (2012, s. 623) ve Gökyer ve Gülşen’in (2012, s. 192) çalışmalarının sonucuna da bu şekilde yansımıştır. Sims (2014), yapmış olduğu çalışmada, servis şoförlerinin aslında okulda çok görünmeseler bile öğrenciler üzerinde ciddi yansımalarının olduğunu belirtmiştir. Servis şoförlerinin öğrencilerin okula gelişini eğlenceli veya kötü hale dönüştürebileceğini ayrıca gün sonunda eve giderken de öğrenci motivasyonunu yükseltebileceğini veya düşürebileceğini de belirterek servis şoförlerinin önemini vurgulamıştır.

Servis şoförlerinin gerek okul personeli gerekse öğrencilerle ilgili üslup ve iletişimlerinde sorunların yaşandığı, bazen öğrencilerle argo konuşmak gibi gayri ahlaki davranışlar sergiledikleri, bu yönde eğitim eksiklikleri olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu durumu Elçiçek ve Kaplan (2021, s. 217) araştırmasında servis şoförlerinin bilinçsiz davrandığını, sigara içme, emniyet kemeri bağlamama gibi olumsuz davranışlar sergilediklerini belirterek ifade etmiştir. Bu durumdan farklı olarak Yengin Sarpkaya ve Dal (2020, s. 106) çalışmasında, servis sürücülerinin öğrencilere kaba davranmadığı sonucuna ulaşmıştır. İlgili çalışmada Aydın ilinde bir taşımali okulun yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerinden oluşan toplam 11 kişilik bir katılımcı grubundan görüşme ile ve gözlem yöntemiyle veri elde edilmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, servis şoförlerinin davranışlarıyla ilgili bölgesel farklılıkların olduğu ve bu örneğin istisna olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Çünkü servis şoförlerinin davranış sorunları olduğuna değinen araştırma sayısı da çok fazladır (Çavuşoğlu ve Dönmez, 2018; Şahin ve Avan, 2018; Şimşek ve Büyükkıdık, 2017). Katılımcılar tarafından sıklıkla tekrarlanan bir diğer sorun da servis araçlarının ve servis şoförlerinin sıklıkla ve bazen de izinsiz değişim yapmalarıdır. Bu durumun okul yönetimlerini sorumluluk ve güvenlik olarak da zor durumda bırakmakta olduğu araştırma sonucuna yansımıştır. Bu sonuç, Çavuşoğlu ve Dönmez'in (2018, s. 666) araştırmasının da sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu servis değişimlerinin, çocukların servis saatlerini bilememe ve servislerini tanıyamamalarına neden olduğu Yurdabakan ve Tektaş'ın (2013, s. 524) araştırma sonucuna yansımıştır. Buradan çıkacak bir sonuç, servis şoförlerinin sıkı denetime tabi tutulmaları gereğidir. Uygulamada karşılaşılan olumsuzluklar içinde en çok bu konunun ele alınması gerektiği söylenebilir. Servis şoförlerinin hem biyolojik hem psikolojik testlerden geçirilmeleri ve yaptırım gücü yüksek cezaların uygulanması bu olumsuzlukları kısmen azaltabilecektir.

Bunların dışında, bir servisin birkaç okula birden öğrenci bırakması, okul dışında öğrenci indirilmesi ve taşımacılık yapacak servisçi bulmakta zorluk yaşanması da dile getirilen sorunlardandır. Servis şoförlerinin, servis aracı sahiplerinin okul taşımali servisi yapmaya yanaşmadığı buna sebep olarak yetersiz ödeneklerin olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu nedenle hem servis aracı hem de servis şoförü bulmakta zorluk yaşandığına yine çalışma sonucunda ulaşılmıştır. Bu durumlardan dolayı servis şoförleri ve araçları ekstra başka işleri veya birkaç okulun servisini birlikte yapmaya çalıştıkları bu nedenle öğrencilerin bazen okula geç bazen de çok erken geldikleri yine araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Benzer nedenlerle servis şoförlerinin servis araçlarıyla başka taşıma işlerini yaptıkları Yurdabakan ve Tektaş'ın (2013, s. 524) araştırma sonucuna da yansımıştır. Bunların dışında bazı servis araçlarının hız sınırlarına uymadığı, bazı günler imza atamadan okuldan ayrıldıkları araştırma sonuçlarına yansımıştır. Servis araçlarının güvenlik, konfor ve donanım olarak yeterli olmadığı, servis araçlarının temizliğine ve hijyenine dikkat edilmediği araştırma sonucunda ulaşılmıştır. Benzer şekilde birçok araştırmada servis araçlarının gerekli güvenlik ve donanım eksiklerinin olduğu ortaya konmuştur (Bilek ve Kale, 2012; Şahin ve Avan, 2018; Yurdabakan ve Tektaş, 2013). Servis araçlarıyla ilgili yaralanmaların araştırıldığı bir çalışmada, ABD'de 2001 ve 2003 yılları arasında 51100 yaralanmanın kayda geçmiş olması servis araçlarının güvenliğinin önemini vurgulaması açısından dikkat çekicidir (McGeehan vd., 2006, s. 1978). Her gün 25 milyondan fazla öğrencinin servis araçlarıyla taşındığı ABD'de bir yılda 24 çocuk, servis araçlarıyla ilgili olarak hayatını kaybetmektedir. Bu ölümlerin çoğunun ise servis aracına binme ve inme esnasında olması da dikkat edilmesi gereken bir diğer husustur (Cook ve Shinkle, 2012, s. 1).

Taşıma işinin omurgası sayılabilecek olan servis araçları ve servis şoförleri ile ilgili birçok sorun yaşandığı gerek yapılan bu çalışmada gerek önceki çalışmalarda farklı boyutlarda çokça dile getirilmiştir. Burada eksikliklerin bir bölümü ekonomik kaynaklı görülmektedir. Bu durumla ilgili iyileştirmelerin yapılması bazı sorunların önüne geçilmesini sağlayabilir. Ayrıca bazı sorunların da denetim eksikliği ve etkisizliğinden kaynaklandığı ortadadır. Bu durumla ilgili gerekli tedbirlerin alınması, denetimleri yapanların sözleşmelerde belirtilen koşulların sağlandığından emin olması gerekmektedir. Cook ve Shinkle (2012, s. 6) çalışmalarında öğrencilerin kendi imkânlarıyla yolculuk yapmasına göre, servis araçlarının 50 kat daha güvenli olduğunu NHTSA (Ulusal Karayolu Trafiki Güvenliği İdaresi, ABD) ve diğer güvenlik kuruluşlarının raporlarına dayanarak belirtmişlerdir. Ayrıca bu kuruluşların, servis araçlarının güvenliğini sağlamak için araştırmalarına devam etmekte olduğu da dile getirmişlerdir. Taşımalı eğitimde il/ilçe MEM gibi üst yönetimlerle ilgili de sorunlar yaşanmaktadır. Bunların başında ihaleyle ilgili sorunlar gelmektedir. Üst yönetimlerin, taşıma işine talip olacak servis firması bulmakta zorluk yaşadığı ve bundan dolayı taşıma işi ile ilgili süreçte servislerden kaynaklı sorunların kendilerine aksettirildiğinde esnek davrandığı araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Ayrıca, üst yönetimlerin planlama konusunda okullarla gerekli bilgi alışverişini yeterince ve sistemli bir şekilde yapmadığı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Taşımalı eğitim uygulamasında ortaya çıkan sorunların bir kısmı il/ilçe MEM aracılığı ile çözülebilir. Belirtilen noktalarda iyileştirilmelerin yapılmasının, eğitimin kalitesini yükselteceğine ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Kaya, 2010, s. 76).

Araştırma sonucuna göre, yolda geçen zamanın çok olması ve servis beklerken çok zaman kaybetmesi; öğrencinin evine daha geç ulaşmasına ve yeterince dinlenememesine neden olmaktadır. Ayrıca öğrenciler, okuldaki eğitim öğretim faaliyetlerinden taşınasız öğrenciler kadar faydalanamamaktadır. Örneğin, ders dışı kurs ve etkinliklere diğer öğrenciler gibi katılma imkânları bulamamaktadırlar. Bu da onları eğitim öğretim olarak dezavantajlı duruma düşürmektedir. Bu durum, Çavuşoğlu ve Dönmez'in (2018) çalışmasındaki "taşıma durumunun öğrenci ders ve okul başarısını etkileyebileceği söylenebilir" bulgusu ile örtüşmektedir. Benzer şekilde Cinoğlu vd.'nin (2014, s. 220) yapmış olduğu

çalışma da taşımalı öğrencilerin ders dışı faaliyetlere katılamaması sonucu, öğrenci başarılarının olumsuz etkilendiği sonucunu destekler niteliktedir.

Taşımalı eğitimin amacı, başta temel eğitim olmak üzere eğitimin yaygınlaştırılması, fırsat ve imkan eşitliği sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında her ne kadar öğrenciler ders dışı etkinliklere katılamama, zaman kaybetme gibi sorunlar yaşasa da köylerindeki kısıtlı imkânların üzerinde imkânlarla sahip olmaları, farklı sosyal kültürel çevreye dâhil olmaları onlar açısından yararlı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda taşımalı öğrencilerin merkezdeki taşımasız öğrencilere göre genelde dezavantajlı olduğu görülse de başarı olarak bu durumla çelişen bir sonuç Kaya ve Bilgin Aksu'nun (2009, s. 186) araştırmasında ortaya çıkmış, taşımalı öğrencilerin merkezdekilerden birçok açıdan daha başarılı olduğu vurgulanmıştır. Taşımalı eğitim sürecinde yaşanan sorunların, okul yöneticileri ve öğretmenler açısından benzer şekilde ekstra yük, sorumluluk ve stres getirdiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Şimşek ve Büyükkıdık'ın (2017) çalışmasına da aynı durum yansımıştır. Ayrıca okul yöneticilerinin birçok konuda karar verme yetkisinin olmaması da yaşanan sorunların önüne geçilmesini engellemekte ve ayrıca okul yöneticileri açısından ekstra strese sebep olmakta olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Işık ve Maya (2003, s. 295) çalışmalarında il, ilçe ve okul yönetimlerinin karar vermede yeterince yetkili olmamalarının, sorunları arttıran bir etken olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Taşımalı eğitimde birçok sorun yaşanmaktadır, bu sorunların ilk muhatapları nöbetçi öğretmen ve okul yöneticileridir. Bu açıdan bakıldığında bu sorunların çözümü için okul yöneticileri ve nöbetçi öğretmenlerin bazı yaptırım güçleriyle donatılması ve yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerinin alınması çözüm için atılması gereken adımlar olarak düşünülmektedir. Karakütük (1996, s. 20) yapmış olduğu araştırmada okul yöneticileri, öğretmen öğrenci ve velilerden görüş alarak araştırmaların yapılmasını sorunların çözümü için önermiştir.

Taşımalı eğitimin, öğrenciler için fırsat eşitliği sağlaması tüm paydaşlar tarafından olumlu karşılsa da öğrencilerin yaşamış olduğu bazı sorunlar velilere ciddi endişeler yaşatmaktadır. Sabah çocuğunu evinden yolcu eden bir veli bazı durumlarda 10 saate yakın çocuğunu görememektedir. Bu süre içinde çocuğun başta güvenlik olmak üzere yemek yiyebilmesi, olumsuz hava şartlarına maruz kalması, okul çıkışında servise binebilmesi gibi birçok konuda endişe duymaktadır. Bu durum taşımalı eğitimin velilere en önemli olumsuz etkisidir. Yılmaz (2019, s. 53), taşımalı öğrenci velileriyle beslenme hakkında yapmış olduğu çalışmada velilerin çoğunluğunun okulda verilen yemeğin menüsünü bilmediklerini belirtmiştir. Bu durumda başta anneler olmak üzere çocuğunun yemek yiyebilmesiyle ilgili endişe duymasına sebep olmaktadır. Bir başka araştırmada velilerin işlerinden dolayı okula gelmelerinin zor olması okula sadece özel araçla gelebilecek olmaları gibi nedenlerden dolayı okula ulaşmaları zor olduğu belirtilmiştir (Tümkiye ve Ulum, 2020, s. 861). Öğrencilerin okulda cep telefonu kullanmamasından dolayı velilerin, öğrencisini sabah evden çıkarken görüp sonrasında eve dönene kadar bir daha haber alamaması da yaşanan sorunlardan biridir. Bu sonuçlardan farklı olarak Ohio'da yapılan bir araştırmada, taşımalı öğrenci velileri çocuklarının okul servislerindeki diğer büyük öğrenciler tarafından uygunsuz sözler ve davranışlara maruz kalması açısından da endişe duyduğu belirtilmiştir (Howley ve Ramage, 2005, s. 18). Henderson (2009), yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerin servislerde büyük çocuklar tarafından alay edilmekte ve zorbalığa maruz bırakılmakta olduğunu belirterek bu durumu desteklemiştir. Aynı zamanda Henderson'un servis ortamlarının öğrenciler için arkadaşça ilişki kurabildiği, farklı fikir ve deneyimlerini paylaşabildiği ortamlar olduğunu belirtmesi servis ortamlarının farklı ve olumlu bir yönünü de göstermektedir.

Yapılan bu araştırmada okul yöneticilerinden, yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri ve alınabilecek tedbirlere yönelik de veriler toplanmıştır. Milli eğitim müdürlüklerince içinde servis şoförleri ve servis araçlarının da bulunduğu profesyonel taşımalı eğitim birimleri kurulup her okula ayrı şoför ve servis aracı sağlanması, taşımalı servis araçlarına yardımcı personel/çalışan çalıştırma zorunluluğun getirilmesi sorunların azaltılmasına yardımcı olacaktır. Taşımalı olan her okula güvenlik görevlisi görevlendirilmesi de sorunların azaltılmasına yardımcı olacaktır. Benzer şekilde (Mengi, 2019, s. 22-25) çalışmada özel eğitim taşımasında servislerde yardımcı personel/çalışan bulundurulması gerekliliğine değinmiştir. Taşımalı eğitimle ilgili konularda okullar Sayıştay denetimi başta olmak üzere dış denetimlere tabi tutulabilir. Trafik polislerinin servis denetimleri konusunda daha çok görev alması sağlanabilir. Şahin ve Avan (2018, s. 443) çalışmada polis ve jandarmanın taşıma araçlarını denetlemesi durumuna değinmiştir. Her gün bir öğretmen sadece taşıma konusundan sorumlu olacak şekilde taşımalı servis nöbetçisi olarak görevlendirilmesi sorunların azaltılmasına yardımcı olacaktır. Bu şekilde görevlendirilecek taşıma nöbetçisi öğretmenlere, okul nöbetçiliğinden az olmayacak şekilde ayrıyeten ücretlendirme yapılabilir. Yatılı okulların yaygınlaştırılması, köy ilkokullarının açılarak ilkokulun taşıma kapsamından çıkarılması, taşıma kapsamındaki öğrenciler için velilerine ayrı bir ödenek gönderilip kendilerinin bir okul servisi tutmaları katılımcı önerileri arasındadır.

Şoförlere yönelik iletişim ve üslup konularını da içeren eğitimler verilmelidir. Yurdabakan ve Tektaş (2013, s. 525) çalışmalarında şoförlerin üslupları ile ilgili sıkıntıların olduğuna ve bu davranışların öğrenciler için kötü örnek olduğuna değinmişlerdir. Bu konudaki eksiklerin giderilmesi için Bilek ve Kale (2012, s. 627) de çalışmada şoförlere eğitim verilmesini önermiştir. Benzer şekilde ABD'de yapılan bir araştırmada, servis şoförleri dâhil okul personelinin eğitilmesinin yaşanan sorunları azaltıcı etkisi olacağı sonucu ortaya çıkmıştır (Putnam vd., 2003, s. 588). Öğrencilerin en az zaman kaybı yaşayacağı şekilde bir planlama yapılmalıdır. Gerekiyorsa köylere daha yakın olan okullar taşıma merkezine dönüştürülmelidir. Karakütük de (1996, s. 20) araştırmasında planlama yaparken bilgi paylaşımının önemine dikkat çekmiştir. Görüldüğü gibi, taşımalı eğitimde birçok sorun yaşanmaktadır. Bu sorunların farkına varmak ve sorunlara yönelik çözüm önerilerini hayata geçirmek, eğitim öğretimin çıktıları açısından önem arz etmektedir. Konuyla

ilgili başka illerde yapılan çalışmalar da düşünüldüğünde, MEB'in ve politika yapımcıların başvuracağı zengin bir verinin olduğu görülecektir. Bu araştırmanın sadece görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiş olması ve gözlem yapılmamış olması; ayrıca yaşanan problemlerin sadece yöneticilerin gözünden yansıtılmış olması araştırmanın bir sınırlılığıdır. Bu bağlamda, yapılacak araştırmalarda gözlem yönteminin kullanılması ve daha farklı paydaşların görüşlerinin alınması daha geçerli sonuçların alınmasını sağlayabilir.

Öneriler

Taşımali öğrencilerin okul sonrası yapılan kurs ve etkinliklere katılamıyor olması sorununun çözümü için her kademedeki birkaç taşımali okulun birleştirilerek sadece taşımali öğrencilerin öğrenime devam etmesi yani taşıma merkezli okullarda gündüzlü öğrencilerin olmaması düşünülebilir. Bu şekilde okulun öğretmenleri planlamayı tüm taşımali öğrencileri kapsayacak şekilde yapabilecektir.

Taşımali öğrenci velilerinin sabah çocuğunu servise bindirip, sonrasında tekrar evine dönene kadar haber alamaması, özellikle ilköğretim velileri açısından endişe verici olmaktadır. Bunun için merkezi yönetimin çevrimiçi yoklama uygulaması geliştirip öğretmenlerin her ders bu uygulamada yoklama alması ve velilerin de kendi sistemleri üzerinden bunu takip edebilmeleri sağlanabilir. Bakanlık bünyesindeki bilişim birimleri aracılığıyla böyle bir mobil uygulama yazılımının geliştirilip kullanıma sunulması e-okul uygulaması kadar faydalı ve köklü bir dönüşüm olacaktır.

Aynı okul türündeki öğrencilerin aynı servisle taşınması sağlanabilir. Taşımali okulda görev yapan öğretmenlere de taşımali eğitim ve trafik konularını içerecek şekilde hizmet içi eğitimlerin verilmesi, işbaşında öğretmenlerin işini kolaylaştıracaktır. Servis denetimleri il/ilçe MEM tarafından oluşturulacak bir ekiple yapılmalıdır. Planlama yapılırken okullarla bilgi alışverişi yapılmalıdır. Okullardan gelen bildirimlerle ilgili gerekli tedbirler anında alınıp, gerekiyorsa aksamaya neden olanlara gereken cezai işlem mevzuata göre uygulanmalıdır. Köyün kendi servis araçları varsa onların servis olarak kullanılması sağlanmalıdır. Okul yöneticileri araçların geliş gidiş saatlerini takip etmelidir. Görülen aksaklıkların kaydını tutup ilgililere bildirmelidir. Servisler ve diğer konulardaki değişiklikler anında öğretmenlerle paylaşılmalıdır. Mevzuata tam uyulmalıdır. Araçta olmayan öğrenciler idareye anında bildirilmelidir. Öğrenci sayıları titizlikle alınmalıdır. Şoförlerin imzaları takip edilmeli başkasının yerine imza atılmasına göz yumulmamalıdır.

Bu çalışma, Düzce ili Akçakoca ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Düzce ilinin geneline ele alan daha kapsamlı bir araştırma yapılabilir. Ayrıca gözlem yöntemi ile de görüşmelerden elde edilen verilerin teyidi sağlanabilir. Çoklu veri toplama ve analiz yöntemleriyle daha geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilebilir. Taşımali eğitimde yaşanan sorunları konu alan bu araştırmada veriler, okul yöneticilerinden toplanmıştır. Üst yönetim ve velileri araştırma grubuna dâhil eden çalışmalar, alandaki önemli bir eksiği gidermiş olacaktır.

Kaynakça

- Arı, A. (2003). Taşımali ilköğretim uygulaması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 101-115.
- Arı, İ. (2021). *Coğrafyanın taşımali eğitim uygulaması üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Aydın Timur, H. (2017). *Taşımali eğitim sistemi uygulamasının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Bilek, E. & Kale, M. (2012). Taşıma merkezi okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre taşımali eğitim uygulaması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 609-632.
- Buliung, R., Bilas, P., Ross, T., Marmureanu, C. & El-Geneidy, A. (2021). More than just a bus trip: School busing, disability and access to education in Toronto, Canada. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 148, 496-505.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cesur, A. (2021). Fırsat eşitliği temelinde taşımali eğitim uygulaması: Kızılırmak ilçesi örneği. 9. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı-IV*. İstanbul: İlmi Etütler Derneği, 126-138.
- Cinoğlu, M., Öztürk, M. & Demir, H. (2014). Birecik'te taşımali eğitim uygulamalarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 211-229.
- Corral-Abos, A., Aibar, A., Estrada-Tenorio, S., Julian, J., Ibor, E., & Zaragoza, J. (2021). Implications of school type for active commuting to school in primary education students. *Travel Behaviour and Society*, 24, 143-151.
- Cook, C. & Shinkle, D. (2012). School bus safety. *National Conference of State Legislatures*, Denver Colorado.
- Çabuk Kaya, N. (2006). Taşımali eğitim programındaki ilköğretim öğrencilerinin durumları: Silopi köyleri örneğinde bir sosyal değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 46(2), 105-116.
- Çavuşoğlu, D. & Dönmez, B. (2018). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre Pazarcık'ta taşımali eğitim uygulaması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(4), 646-675.

- Çelik Kayapınar, F. & Aydemir, R. (2014). Lise öğrencilerinin beslenme bilgi ve alışkanlıklarının incelenmesi (Kars Digor Anadolu Lisesi örneği). *International Journal of Science Culture and Sport*, 2(2), 21-38.
- Çelik, F. (2019). *Taşımali eğitim veren ilkokullarda ve ortaokullarda risk ve risk yönetimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Deveci, Ö. & Aykaç, N. (2019). Temel eğitimde yaşanan sorunları inceleyen çalışmaların değerlendirilmesi: Bir meta-sentez çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 277-301.
- Elçiçek, Z. & Kaplan, U. (2021). Taşımali eğitim uygulamalarına yönelik öğretmen değerlendirmeleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(29), 202-219.
- Gottfried, M. A. (2017). Linking getting to school with going to school. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 39(4), 571-592.
- Gökkyer, N. & Gülşen, C. (2012). Taşımali ilköğretim uygulamasında öğrencilerin taşınması sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 193, 17-28.
- Gülmez, E. (2019). İlkokullarda taşımali eğitim uygulamasına yönelik görüşler (Denizli ili Buldan ilçesi örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 49(228), 437-461.
- Henderson, B. B. (2009). The school bus: A neglected children's environment. *Journal of Rural Community Psychology*, 12(1), 1-11.
- Howley, A. & Ramage, R. (2005). Parent's perceptions of rural school bus ride. *Rural Educator. Journal of Research in Rural Education*, 16(1), 51-58.
- Işık, H. & Maya, İ. (2003). Taşımali ilköğretim uygulaması ve bu uygulamaya son verilmesiyle ilgili veli görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(2), 285-296.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (1961, 12 Ocak). *Resmî Gazete* (Sayı: 14574). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10705.pdf> Erişim tarihi: 21.06.2022
- İnan, M. & Demir, M. (2018). Eğitimde fırsat eşitliği ve kamu politikaları: Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 337-359.
- Jimerson, L. (2007). *Slow motion: Traveling by school bus in consolidated districts in West Virginia*. Rural School and Community Trust. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED499440.pdf>. Erişim tarihi: 21.06.2022
- Karakütük, M. (1996). *Taşımali ilköğretim uygulaması ve sorunları Sincan ilçesi örneği*. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü.
- Kaya, A. & Bilgin Aksu, M. (2009). Fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasında bir adım olarak taşımali eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 177-189.
- Kaya, İ. (2010). *Taşımali eğitimin yönetimi ve sorunları: Adıyaman ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kayhan, M. (2014). *Öğretmen ve öğrencilerin taşımali eğitim uygulamasına ilişkin metaforlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2006). Taşımali eğitim Bursa ili örneği. *Elementary Education Online*, 5(2), 16-23.
- McGeehan, J., Anest, J. A., Vajani, M., Bull, M. J., Agran, P. E. & Smith, A. G. (2006). *School bus-related injuries among children and teenagers in the united states 2001*, The American Academy of Pediatrics. Erişim adresi: <https://publications.aap.org/pediatrics/article-abstract/118/5/1978/69961/School-Bus-Related-Injuries-Among-Children-and?redirectedFrom=fulltext>. Erişim tarihi: 21.06.2022
- MEB. (2021, Eylül 10). *Strateji Geliştirme Başkanlığı. Strateji Geliştirme Başkanlığı*. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=424. Erişim tarihi: 21.06.2022
- Memek, A. (2014). *Taşımali eğitim yapılan okullardaki yönetici ve öğretmenlerin taşımali eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri (Şanlıurfa İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zirve Üniversitesi, Gaziantep.
- Mengi, A. (2019). Özel eğitim okullarında taşımali eğitim ile ilgili karşılaşılan sorunların belirlenmesi: Van ili örneği. *ISPEC Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi*, Siirt, 22-25.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expended sourcebook*. (2. Baskı) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973, 24 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 14574). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- MEB Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği. (2014, 11 Eylül). *Resmî Gazete* (Sayı: 29116). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20040&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Ozan, Ö. (2008). *Kırsal eğitim ortamlarının bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla iyileştirilmesi: Eskişehir taşımali ilköğretim uygulaması örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Öztürk, A., Sezer, T. & Tezel, A. (2018). İlkokul öğrencilerinin uyku ve televizyon izleme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Sleep Medicine*, 5, 73-80.
- Özyurt, C. (2018). *Eğitim sosyolojisi yazıları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Putnam, R., Handler M., Ramirez-Platt C. & Luiselli J. (2003). Improving student bus-riding behavior through a whole school intervention, *Journal of Applied Behavior Analysis*, 36, 583-590.

- Recepoğlu, E. (2009). Taşımalı ilköğretim uygulaması ve karşılaşılan sorunlar: Kastamonu ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 427-444.
- Sarıbaş, S. & Babadağ, G. (2015). Temel eğitimin temel sorunları. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 18-34.
- Sims, B. K. (2014). Driving and thriving: *School bus drivers and the behavior management strategies they ue*. Electronic Theses and Dissertations. Paper 2423. Erişim adresi: <https://dc.etsu.edu/etd/2423/>. Erişim tarihi: 21.06.2022
- Spence, B. (2000). *Long school bus rides: Their effect on school budgets, family life, and student achievement*. Rural Education Issue digest. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?q=ED448955&id=ED448955>. Erişim tarihi: 21.06.2022
- Şahin, S. & Avan, Y. (2018). Öğrencilerin güvenli taşınmasında sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(10), 440-447.
- Şan, A. (2012). *İlköğretimde taşımalı eğitim öğrencilerinin sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, A. & Büyükkıdık, S. (2017). Öğretmen ve öğrenci görüşleriyle taşımalı eğitim uygulaması değerlendirilmesi: Bozova ilçesi örneği. *Elementary Education Online*, 16(1), 15-34.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. (3. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taşdemir, M. (2010). *Taşımalı eğitime ilişkin veli görüşleri: Sorunlar ve öneriler (Şile İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tümekaya, S. & Ulum, H. (2020). Taşıma yoluyla eğitime erişim uygulamasında ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve veli görüşleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 853-868.
- Vasconcellos, E. A. (1997). Rural transport and access to education in developing countries: Policy issues. *Journal of Transport Geography*, 5(2), 127-136.
- Yengin Sarpkaya, P. & Dal, S. (2020). Taşımalı eğitim uygulamasının güçlükleri: Bir durum çalışması. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 10(1), 83-118.
- Yeşilyurt, M., Orak, S., Tozlu, N., Uçak, A. & Sezer, D. (2007). İlköğretimde taşımalı eğitim araştırması, Van il merkezi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 197-213.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Y. (2021). *Taşımalı eğitimde taşıma kaynaklı sorunların okul yöneticileri görüşü bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Siirt Üniversitesi, Siirt.
- Yılmaz, A. (2019). *Taşımalı eğitimle öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin beslenme hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Rize Üniversitesi, Rize.
- Yurdabakan, İ. & Tektaş, M. (2013). Taşımalı ilköğretim öğrencilerinin taşımalı eğitime ilişkin görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(3), 511-527.
- Zars, B. (1998). Long rides, tough hides: Enduring long school bus rides. *Rural Challenge Policy Program*, Randolph. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED432419.pdf>.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. İlgili çalışmada Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 21.07.2022 tarih ve 2022/348 gerekli izinler alınmıştır

Yazar Katkıları: Çalışmada birinci ve ikinci isim tüm bölümlerde eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.